

Carretera de Manresa – Carretera de Berga

Balsareny

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Carrer del poble de Balsareny
Emplaçament	Carretera de Manresa, carretera de Berga
Alçada:	327

Coordenades:

Latitud:	41.86233
Longitud:	1.87323
UTM Est (X):	406482
UTM Nord (Y):	4635105

Classificació

Número de fitxa	08018 - 202
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Contemporani Modernisme Noucentisme Popular
Segle	XIX-XXI
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	Propietaris diversos

Fitxes associades:

[Cal Quico Sisami](#)

[Cal Majordom](#)

[Casa de la Carretera, 9](#)

[Cal Masplà](#)

[La Farmàcia](#)

Descripció

Vial que forma part de la trama urbana de Balsareny en la seva expansió fora del recinte murallat a les dècades finals del segle XIX i principis del XX. Tot i que en el nomenclàtor de carrers es diferencia entre la carretera de Manresa (al sud) i la carretera de Berga (al nord), aquesta via forma un traçat continu, que és totalment rectilini i lleugerament més ample que els carrers del nucli antic. Les cases presenten una tipologia força diversa, amb un sector més compacte format per cases unifamiliars adossades a la part central, entorn de la plaça Onze de Setembre, i d'altres lleugerament més disperses, separades amb patis o jardins, al sector més meridional.

Els habitatges més antics segueixen el model de casa popular tradicional del segle XIX. Són de dimensions modestes, amb planta baixa més un pis i, en alguns casos, també amb golfes. Les obertures són senzilles, normalment amb balcons a la planta superior. En són exemples les cases entre el número 1 i 7, i 4-14 de la carretera de Manresa, o les número 7, 9, 25, 27, 31 i 33 de la carretera de Berga. D'altra banda, les cases que es van aixecar una mica més tard, als primers decennis del segle XX, solen tenir dimensions més àmplies i una singularitat arquitectònica més marcada, sovint adoptant influències del modernisme o el noucentisme en boga en aquells anys. Entre d'altres, destaquem a la carretera de Manresa les cases número 19 (d'influència modernista) i la número 33 (eclectica o d'influència noucentista). A la carretera de Berga les cases número 2 (d'influència noucentista) o la número 8 (d'influència modernista). I a la plaça Onze de Setembre hi trobem una altra casa també d'influència noucentista.

Ja al sector més septentrional de la carretera de Berga és on la dinàmica de substitució per noves construccions, sobretot a partir de la segona meitat del segle XX, ha estat més acusada.

Una informació més específica sobre cada casa d'aquest carrer, així com el seu nom popular, es troben al llibre sobre onomàstica de Ramon Carreté (2010: 257, 265).

Història

El poble de Balsareny va néixer a redós de l'església parroquial de Santa Maria, que es troba als peus del turó on s'aixeca el castell de Balsareny. El castell dominava el pas del camí ral de Manresa a Berga, que discorria a ponent del Llobregat. El lloc de Balsareny és documentat des de l'any 951 i l'església el 1009. Vora l'església hi havia algunes cases que formaven una sagrera (espai sota protecció sagrada), que es trobava on ara hi ha el carrer del Trull. Prop de l'església també hi havia dos masos: el mas Martí (posteriorment conegut com cal Sabala i can Torrents) i el mas Serra, que estava situat on ara hi ha l'Ajuntament.

A finals del segle XVI el baró de Balsareny, Ferran Oliver, va començar a parcel·lar les seves possessions a la zona de l'església i la sagrera, i va concedir establiments perquè es construïssin més cases, de manera que es va anar constituint un incipient nucli urbà format per dos a tres carrers. Així van sorgir el carrer Vell (Àngel Guimerà), el carrer de la Creu i el carrer Nou (Sant Domènec). Aquest nucli quedava encerclat per una precària muralla que tenia dos accessos: el portal de Berga i el portal de Manresa.

Dels portals en sortien els camins que anaven cap a Berga o cap a Manresa mitjançant la ruta del camí ral, que discorria per la vall del Llobregat. A finals del segle XVII i al XVIII el creixement del poble va fer que

sorgissin dos ravals fora muralles, seguint cadascun dels camins. El raval de Manresa, a l'actual carrer Jacint Verdaguer, encara es coneix popularment com el Raval. El raval de Berga seguia l'actual carrer del Castell.

Com tots els camins del Bages, en aquesta època el camí ral de Manresa a Berga era un camí de bast. L'any 1789 el corregidor de Manresa va manar que s'hi fessin obres per transformar-lo en un camí carreter que fos apte per a la circulació de carros i diligències. Però amb la irrupció de diferents guerres aquesta obra es va endarrerir. Potser es va portar a terme entre els anys 1830 i 1840. Només sabem que el 1842 aquest camí carreter ja estava acabat, tot i que potser en mal estat, i que a Balsareny hi havia un petit hostel (Serra; Carreté, 2005: 91).

Però la construcció d'una carretera moderna no va arribar fins uns anys més tard, quan la industrialització ja era un fenomen ben present a tot l'eix del Llobregat. Es va començar a construir pels volts de l'any 1877 i, a diferència de l'antic camí ral, el seu traçat a Balsareny passava totalment fora del poble. El traçat és l'actual, i sembla que ja havia estat obert en unes obres al camí que s'hi van fer l'any 1847. A l'actual plaça Onze de Setembre el camí travessava el torrent Vergers per un pontarró que encara existeix, sepultat sota el terra de la plaça.

Així doncs, a les tres dècades finals del segle XIX la carretera va constituir el principal eix d'expansió urbana a Balsareny. El torrent va fer de separació entre les denominades carretera de Manresa (al sud) i carretera de Berga (al nord), encara que en la parla popular sempre s'ha dit, simplement, "la Carretera". Per la banda de Manresa la primera casa documentada és la Fassina (número 1) el 1875. Entre finals del segle XIX i principis del XX es va anar construint la resta. Per la banda de Berga les primeres cases documentades són la número 3, el 1882, la número 8, el 1891, i la número 18, el 1888. La major part de les que van seguir corresponen ja a les dues primeres dècades del segle XX.

Quan es va habilitar la variant de l'Eix del Llobregat la carretera fou reurbanitzada com un passeig de vorera ampla, amb alzines, bancs i jardineres.

Bibliografia

- CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 15, 53, 63, 65.
- CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 120, 257-263, 265-270.
- SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parc Edicions Selectes, Manresa, p. 146.
- SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 91-93.

